

ОЛЕКСАНДР ДОБРЖАНСЬКИЙ,
*доктор історичних наук, професор,
 декан факультету історії, політології та
 міжнародних відносин Чернівецького
 національного університету
 імені Юрія Федьковича*

СИСТЕМА ОРГАНІВ ВЛАДИ БУКОВИНИ У СКЛАДІ АВСТРІЙСЬКОЇ (АВСТРО-УГОРСЬКОЇ) МОНАРХІЇ

В середині і другій половині XVIII ст. в Центральній і Східній Європі відбувся ряд важливих змін у співвідношенні сил між країнами регіону. Досить швидко набирала ваги Росія, яка за правління Катерини II перетворилася у потужну військову силу. Значно зміцнила свої позиції Австрія, в якій з 1740 р. правила Марія-Терезія. З 1765 р. її співправителем став Йосиф II. Саме в цей час Австрія перетворилася в ту державу, якою вона залишалася впродовж XIX – початку XX ст. Третім потужним політичним гравцем в регіоні стала Пруссія, яка зусиллями короля Фрідріха II значно приростила території і почала конкурувати з Австрією за першість серед німецьких земель.

Разом з тим дві держави регіону переживали глибоку кризу. Це Річ Посполита і Туреччина. Остання мала значні володіння в Центральній та Південно-Східній Європі.

Польща страждала від свого недосконалого державного устрою. Влада короля тут була дуже слабкою, діяло правило ліберум вето, коли всі найголовніші рішення повинні були ухвалюватися одноголосно, країну роздирали суперечки між угрупованнями великої шляхти, які фактично поставили Польщу в стан довготривалої громадянської війни. Погіршувало внутрішнє становище Речі Посполитої ще й те, що ворогуючі сторони регулярно зверталися по допомогу до сусідніх держав.

Туреччині в цей час все важче і важче було утримувати свої європейські володіння. Країна значно відставала в соціально-економічному розвитку, не було єдності й серед правлячої еліти країни.

1768 року розпочалась чергова російсько-турецька війна, в ході якої Катерина II ставила амбітні завдання захопити узбережжя Чорного моря, а також Дунайські князівства Молдавію та Валахію. Росіяни продумували і про перспективу захоплення Босфору і Дарданелл.

Початок війни був успішним для Російської імперії і вже в 1769 році російські війська окупували Молдавію та Валахію. Такий розвиток подій не подобався Австрії, яка небезпідставно побоювалася зміцнення позицій Росії в регіоні. Тому Марія Терезія та Йосиф II зайняли ворожу позицію щодо Росії і пішли на зближення з Туреччиною. 6 липня 1771 р. між Австрією і Туреччиною було укладено секретну конвенцію, яка ввійшла в історію як конвенція Тугута (за прізвищем посла Австрії в Константинополі). Згідно договору Австрія зобов'язувалася всіма засобами добиватися повернення Туреччині всіх територій, захоплених російськими військами.

Незадоволена була успіхами Російської імперії і Пруссія. Назривала військово-політична криза, яка могла вилитись у велику європейську війну. Однак, ні Фрідріх II, ні Йосиф II після кровопролитної Семилітньої війни воювати з

Росією побоювалися. Хитромудрий вихід із ситуації, з метою зблизити три держави з чорними орлами на гербах, придумав Фрідріх II, який мріяв про стратегічне об'єднання в єдиних кордонах Східної Пруссії та інших прусських володінь. Він запропонував скористатися слабкістю Речі Посполитої і відібрати у неї частину її територіальних володінь та розподілити їх між трьома імперіями. Правителі Росії і Австрії після деяких вагань погодилися на такий варіант. Так було ухвалено рішення про перший поділ Польщі, в результаті якого Австрія одержала Галичину.

Фрідріх II стратегічно продумав усе дуже точно. Після першого поділу Польщі, Росія одержавши територію Лівонії та більшої частини Білорусії, значно зменшила свої апетити щодо територіальних надбань за рахунок Туреччини. Зокрема, Катерина II відмовилася від ідеї приєднати Молдавію і Валахію. Зате Йосиф II, навпаки, приєднавши Галичину майже відразу почав обдумувати план приєднання до Австрії частини північної Молдавії, яка вклинювалася між Галичиною і Семигороддям. Крім необхідності забезпечити покращення комунікації, цей регіон розглядався, за словами державного канцлера графа В.Кауница як ключ до Молдавії у стратегічному русі на Константинополь¹. Для збору інформації в північну Молдавію вже 1773 року направляються експедиції капітана генштабу Ф. фон Міга і полковника К.Енценберга. Також вивчається історія краю, чим займалися полковник Зегер, історик Ф.Гормаер та інші.

Якщо під час приєднання Галичини, основним історичним аргументом було те, що Галицько-Волинське князівство деякий час належало угорським королям, а Угорщина входила до складу Австрії, то приєднання Північної Молдови обґрунтовувалося тим, що цей край колись належав до Покуття, тобто був у складі Галицько-Волинського князівства. Галичина вже була у складі Австрії, отже і Північна Молдова також повинна відійти до Австрії. Хоча потрібно зауважити, що у даному випадку австрійська влада менше переймалася історичними аргументами. Головна стратегія захоплення краю полягала у тому, щоб ввести на цю територію австрійські війська одразу після виведення з неї

російських військ, тобто поставивши Туреччину перед фактом. Особливо бралось до уваги те, що відносини між Австрією і Росією значно покращилися у зв'язку з тим що Австрія виступила посередником під час ведення переговорів та укладення Кючук-Кайнарджійського миру. Деякі австрійські політики заявляли, а потім ця думка знайшла деяке продовження в австрійській історіографії, що Австрія одержала Буковину як компенсацію за посередництво в укладенні Кючук-Кайнарджійського миру. Це, звичайно, не відповідає дійсності.

Загалом стратегія австрійців себе виправдала. Вони встановили контакт безпосередньо з командувачем російської армії П.Рум'янцевим. Для того, щоб той не зволікав з виведенням військ, йому було вручено 6 тис. дукатів і оздоблену діамантами табакерку.

Як тільки російські війська покинули край, був виданий наказ про вступ австрійських підрозділів у Північну Молдавію. 31 серпня 1774 р. австрійські війська зайняли Чернівці, а до середини жовтня окупація краю завершилася повністю.

Захоплення Північної Молдавії відбулося за сприятливої для Австрії міжнародної ситуації. Росія, більш-менш задоволена умовами Кючук-Кайнарджійського миру і роллю, яку відіграла Австрія в його укладенні, ніяк не прореагувала на загарбницький марш австрійських військ. Крім того для Росії було вигідним, щоб між Австрією і Туреччиною були напружені відносини. Пруссія і Франція на цей час були незацікавлені у втручанні в австрійсько-турецькі відносини.

Туреччина протестувала, але ці протести були формальними, бо починати нову війну проти сильної європейської держави в тих умовах вона була не в змозі. Австрійська дипломатія діяла рішуче. Звичайно, про якусь справедливість чи відповідність нормам міжнародного права говорити не доводиться.

Переговори між Австрією і Туреччиною розпочалися у квітні 1775 р. і завершилися укладенням в цьому ж місяці попереднього договору про передачу частини Північної Молдавії Австрії. Основну конвенцію було підписано в Константинополі 7 травня. В ній зазначалося, що Туреччина передає Австрії території, які з одного

боку обмежувалися Дністром, Покуттям і Трансільванією, а з другого боку межували з Хотинською райєю. Причому вказувалося, що з боку Хотинщини кордон ще буде розмежовано.

Після підписання основної конвенції було укладено ряд додаткових договорів у травні-червні 1775 і травні 1776 р. Останнім із цієї низки договорів стала конвенція підписана у Баламутівці 2 липня 1776 р. В результаті всіх цих угод було остаточно визначено лінію австрійсько-турецького кордону.

Всього до складу Австрії відійшла територія площею 10482 кв. км., на якій знаходилося 4 міста, 222 села і 52 «присілки» з населенням 14650 родин, тобто приблизно 75 тис. чол.

Таким чином, Австрія добилася приєднання частини Північної Молдавії з метою зміцнення своїх східних рубежів та покращення сполучення між Галичиною та Семигороддям. Спочатку ця територія означалася в австрійських документах як «нова приєднана місцевість», «молдавська провінція» тощо. Однак, з часом, особливо після введення австрійських військ в Північну Молдавію все частіше вживається давня українська назва території «Буковина», або «Буковинський дистрикт». В заголовку турецького варіанту конвенції від 7 травня 1775 р. зустрічаємо назву «Буковина». Саме з цього часу приєднану територію австрійці офіційно починають називати «Буковина», або «Дистрикт Буковина» маючи на увазі окрему адміністративну одиницю держави. Столицею краю австрійці обрали м. Чернівці.

За час перебування у складі Австрії (Австро-Угорщини) Буковина неодноразово міняла свій адміністративний статус. Можна виділи п'ять основних періодів:

- Військової адміністрації з 1775 по 1786 рр.
- Перебування у складі королівства Галичини і Володимерії із статусом окремого округу з 1787 по 1849 рр.
- Перехідний період з 1849 по 1861 рр., коли під впливом революції 1848 – 1849 рр. Буковину відділено від Галичини, почали формуватися органи управління Буковини як окремої коронної землі в умовах конституційної монархії, а потім неоабсолютизму. В цей же час зроблено спробу повернути Буковину до складу королівства Гали-

чини і Володимерії, на що населення краю про-реагувало активним спротивом.

- Період існування герцогства Буковина, як окремого коронного краю імперії з 1861 по 1914 рр.

- Період Першої світової війни, коли край декілька разів переходив з рук в руки ворогуючих сторін.

Кожен з означених періодів мав свої особливості і потребує окремого розгляду.

3.1. Військова адміністрація на Буковині 1775 - 1786

Після приєднання Буковини до Австрії ні Йосиф II, ні Марія Терезія, ні вищі посадовці держави не мало чіткої уяви який статус надати цій території. Тому понад десять років в краї перебувала військова адміністрація. Це був перехідний період, метою якого було адаптувати край до реалій австрійської держави, поширити на нього загальнодержавне законодавство, визначити перспективи соціально-економічного розвитку.

Центральною фігурою військового правління був голова військової адміністрації, який зосереджував у своїх руках усю повноту адміністративної та судової влади. Він підпорядковувався безпосередньо Придворній військовій раді (дорадчий орган при імператорі у важливих справах внутрішньої і зовнішньої політики), а також, вищому військовому командуванню в Львові.

Першим таким військовим очільником краю став барон Габріель фон Сплєні, під чийм командуванням австрійські війська окупували край. Своїм завданням він вважав укріпити кордони краю, запровадити тут норми австрійського права, сприяти якнайшвидшому подоланню залишків молдавського правління шляхом проведення реформ соціально-економічного та культурно-освітнього характеру. Генерал Сплєні подав декілька доповідних записок до Придворної військової ради у Відні, в яких дав всебічну характеристику новоприєднаної території та зробив пропозиції щодо поліпшення управління краєм. Найбільш ґрунтовна з них «Опис Буковинського дистрикту», написана приблизно між 15 серпня і 15 вересня 1775 р. Майже через 120 років цей документ був віднайдений у Віденських архівах Йоганом Полеком і опублікований окремим

виданням. «Опис Буковинського дистрикту» є одним з головних джерел про становище Буковини в перші роки після приєднання до Австрії.

Одним з перших важливих заходів на шляху інкорпорації Буковини до Австрійської імперії стало приведення до присяги на вірність імператорському дому населення краю. Цей захід відбувся 12 жовтня 1777 р. Складали присягу всі стани краю: дворяни – кожен особисто, монастирі – кожен через своїх двох уповноважених, священники кожного цинуту через свого протоієрея і двох представників, кожна сільська громада була представлена своїм старостою (ворніком) і двома уповноваженими мешканцями села. Складання присяги вірності тронові фактично означало набуття населенням австрійського громадянства².

На декілька років розтягнулася реорганізація адміністративного устрою краю та формування органів місцевого управління. На час приєднання територія, що отримала назву Буковинський дистрикт, входила до кількох адміністративних одиниць. Зокрема, Руський Кимполунг, Молдавський Кимполунг, Чернівецький і Сучавський цинуту. Кожен цинут ділився на околиці.

Руський Кимполунг і Молдавський Кимполунг були своєрідними адміністративними одиницями, що зумовлювалося гірським ландшафтом їхньої території, слабкою інфраструктурою, малою чисельністю населення при значній території. Адміністративний апарат в них був невеликий. Чернівецький і Сучавський цинуту були типовими адміністративними одиницями Молдавського князівства. Вони поділялися на дрібніші адміністративні одиниці – околиці. У кожен цинут молдавський володар призначав старосту (називався по різному: «ісправник», «двірник», «ворнік», «паркалаб»), який збирав податки і проводив судочинство.

Кожному старості підпорядковувалися 3 логофети, тобто писарі. Один з них приймав податкові гроші з околиць, двоє інших займалися кореспонденцією та процесуальними справами. Старостам, залежно від величини дистрикту надавалося до 80 судових служителів. Серед них бирани – піші судові служителі, яких очолював капітан, умбалатори – кінні судові служителі, яких очолював лейтенант та арнаути, щось на зразок крайової міліції на чолі з капралом.

В кожен окіл призначався начальник («намісник»), який допомагав старості цинуту і здійснював судочинство у дрібних справах. В кожному околі, крім того, було по два злоташі, які збирали податки. Кожне село очолював сільський староста («двірник»), який мав від одного до трьох помічників («ватамани» або «підстарости»)³.

Сплени критично оцінював систему правління, що існувала на Буковині в молдавські часи. Він писав: «Оскільки весь цей адміністративний персонал, починаючи від старости, виключаючи лише арнаутів, не отримував від князя ніякої платні, то легко уявити, як ці чиновники виконували свою службу і як вони пригнічували народ.

Головні чиновники, до того ж, виконували свої обов'язки не довічно, а лише протягом двох або трьох років. Причому, на посаду призначалися ті, хто запропонував за неї найбільшу ціну. Зусилля такого чиновника докладались лише для того, щоб потім повернути собі гроші, які були витрачені для отримання посади, і всіма правдами й неправдами збагатитись у найкоротший час без найменших побоювань покарання»⁴.

Тим не менше, деякий час стара система управління зберігалася. Але поступово Сплени ліквідував більшість старих посад. На час завершення його перебування на Буковині, військова адміністрація краю складалася всього з семи осіб. Генерал з двома ад'ютантами, офіцер казначей, волоський секретар, волоський і польський писарі⁵. Крім того, Сплени створив нову військову судову інстанцію на чолі з аудитором-капітаном, який мав розглядати цивільні й кримінальні справи. Фактично на той час аудитор-капітан став найвищою судовою інстанцією на Буковині.

На місцях в центрах п'яти околиць: Чернівці, Сучава, Серет, Молдавський Кимполунг та Руський Кимполунг створюються директорати. Директори, які очолювали їх, керували своїми адміністративними околицями та ухвалювали рішення по дрібних судових справах. Директорами, як правило, призначали представників місцевої шляхти або колишніх ісправників⁶.

Окремо двох офіцерів було призначено наглядачами лісу у долині Черемоша.

1778 р. генерала Г. Сплени перевели на іншу посаду, а на його місце призначено генерала

Карла Енценберга, який на час приєднання Буковини до Австрії командував другим волоським прикордонним полком у Семигородді і добре орієнтувався в буковинських реаліях. Реорганізацію управління було продовжено.

Перш за все, для впорядкування управління краєм була створена крайова канцелярія, яка підпорядковувалася безпосередньо голові військового правління. Штат канцелярії складався з голови, волоського секретаря, протоколіста, канцеляриста, волоського і польського перекладачів. Фінансами завідували касир та рахівник. Юридичну справу очолював штабс-аудитор, якому підпорядковувалося кілька чиновників канцелярії та два дистрикт-аудитора.

В часи Енценберга подальшого впорядкування набув адміністративний поділ та місцеві органи влади. Край поділено на два дистрикти Чернівецький і Сучавський. Молдавський Кимполунг ввійшов до складу Сучавського дистрикту, а Руський Кимполунг до складу Чернівецького дистрикту, хоча обидва вони продовжували зберігати певні особливості в управлінні. Чернівецький і Сучавський дистрикти мали по 7 околів, які об'єднували відповідно 110 і 133 населених пункти.

Одним із найважливіших заходів адміністрації Енценберга стало врегулювання церковного питання. Після приєднання Буковини до Австрії Радівецька єпархія припинила канонічне підпорядкування митрополії в Ясах.

Деякий час вона залишалася сама по собі. Тільки 4 липня 1783 р. її було підпорядковано митрополії у Карловицях, а 1784 р. єпископська кафедра була перенесена в Чернівці.

Через два роки, 29 квітня 1786 р. імператор Йосиф II видав Указ щодо віросповідань, церкви і освіти на Буковині. Згідно цього указу було проведено секуляризацію 260 земельних маєтків, які належали монастирям буковинської єпископії і 7 маєтків, що становили власність радівецького єпископського дому⁷. Із кількох десятків монастирів, які існували на Буковині в молдавський час було залишено тільки три - в Путні, Драгомирні і Сучавиці. Решта закрито. Секуляризовані землі було об'єднано в, так званий, православний релігійний фонд, який перебував під безпосереднім контролем віденського

уряду і управлявся цивільними чиновниками. Кошти, отримувані від маєтків фонду, використовувалися на будівництво православних церков і їх утримання, оплату жалування священників, розвиток освіти.

Значну увагу К.Енценберг приділяв розвитку Чернівців, як адміністративного центру краю. При ньому було реорганізовано управління містом. З 1782 р. Чернівцями управляв громадський суд (щось на зразок магістрату) на чолі з суддею. Члени громадського суду називалися судовими засідателями.

Через чотири роки Надвірна військова рада у Відні затвердила складений Енценбергом перший міський статут для Чернівців. За цим статутом жителі міста християни склали міську громаду. Вони обирали міський суд у складі міського судді і 4 радних терміном на 3 роки. Міський суд наймав ще діловода, канцеляриста, поліція, 5 слуг і 2 нічних сторожів. 7 травня 1786 р. відбулися перші вибори міського суду. Міським суддею обрано Василя Паладія, радними Йосипа Гампеля, Ніколауса Фелькера, Георгія Деметровича і Тодора Поповича. Кожен з них відповідав за певну сферу життєдіяльності міста і зобов'язаний був брати участь у щотижневих засіданнях обраного органу. Запроваджувалося протокольне діловодство, бухгалтерський облік прибутків і витрат, визначалася щомісячна платня службовцям⁸.

Одночасно з міським статутом для Чернівців були затверджені статuti для Сучави і Серету.

В умовах правління військової адміністрації неодноразово піднімалося питання про подальший статус краю. Зокрема, на засіданні Придворної Військової Ради 4 квітня 1780 р. за участі К.Енценберга розглядалося декілька варіантів майбутнього Буковини. Пропонувалося, або приєднати Буковину до Галичини, або перетворити в окремий коронний край держави. До першого варіанту схилилося більшість вищих чиновників. Причому розглядалося декілька варіантів приєднання:

- приєднати повністю
- приєднати тільки північно-західну частину, а решту залишити окремою територією під управлінням військових.
- приєднати північно-західну частину до Гали-

чини, а решту приєднати до Семигороддя.

Перетворення Буковини в окремий автономний край найбільш активно відстоювали румунські бояри і православне духовенство.

Однак, 1780 р. ніякого рішення не ухвалили. Йосиф II вагався. 1783 р. він вперше відвідав Буковину, але й це не додало йому рішучості. Тільки вдруге відвідавши край у липні 1786 р. він наступного місяця підписав патент про приєднання Буковини до Галичини як окремого

округу. В патенті зазначалося, що приєднання відбудеться з 1 листопада 1786 р., але фактично це сталося в лютому 1787 р.

Таким чином, період правління військової адміністрації на Буковині тривав з 1775 до початку 1787 р. За цей час в краї було запроваджено австрійське законодавство, проведено цілу низку реформ в руслі загальноавстрійських перетворень Йосифа II.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Hofbauer H., Roman V. Bukowina, Bessarabien, Moldawien: Vergessenes Land zurschen Westeuropa, Russland und der Türkei. – Wien: Promedia, 1993. – S. 24.
2. Новосівський І. Нариси історії права Буковини та Бессарабії. – Нью-Йорк, Париж, Сідней, Торонто, 1986. – С. 6.
3. Габріель фон Сплени Опис Буковинського дистрикту. – Чернівці, 1995. – С. 36.
4. Габріель фон Сплени Опис Буковинського дистрикту. – Чернівці, 1995. – С. 37.
5. Никифорак М. Буковина в державно-правовій системі Австрії (1774 – 1918) . – Чернівці: Рута, 2004. – С. 56-57.
6. Zieglauer F. Geschichtliche Bilder aus der Bukowina zur Zeit der osterreichischen Occupation. – Czernowitz, 1893. – Erste Bilderreihe. – S. 159.
7. Мордвинов В. Православная церковь в Буковине (в Австрии). – Спб, 1874. – С. 20.
8. Чернівці: Історія і сучасність. – Чернівці: Зелена Буковина, 2009. – С. 84.

Статистика, факти, події

Голова обласної державної адміністрації Олександр Фищук зустрівся із заступником міністра соціальної політики України Валерієм Ярошенком

14 вересня відбулася зустріч голови обласної державної адміністрації Олександра Фищука із заступником Міністра соціальної політики України Валерієм Ярошенком. Посадовці обговорили питання реалізації державної соціальної політики у Чернівецькій області. Було проаналізовано ситуацію із наданням житлових субсидій населенню на оплату житлово-комунальних послуг та інші програми соціальної підтримки населення.

Заступник Міністра соціальної політики України відзначив високий рівень роботи місцевої влади щодо проведення роз'яснювальної роботи та інформування населення області з актуальних питань оформлення житлових субсидій.

Також було обговорено питання заробітної плати держслужбовців. Олександр Фищук звернув увагу заступника Міністра на проблему кадрів в обласній державній адміністрації.

«Рівень заробітної плати державного службовця є надзвичайно низьким, а тому залучати молодь до роботи в структурі виконавчої влади вкрай важко», - зазначив очільник крайової влади.

Джерело: <http://www.oda.cv.ua>

ВІДБУЛАСЯ ПРЕЗЕНТАЦІЯ КОЛЕКТИВНОЇ МОНОГРАФІЇ «ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ОРГАНІВ ВЛАДИ НА ТЕРИТОРІЇ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ»

В умовах становлення незалежної української держави, її формування як рівноправного партнера європейського та світового співтовариства, підготовки і проведення системних реформ державного управління, зокрема його децентралізації та підвищення ефективності, все більш важливого значення набуває вивчення історичного минулого України та її окремих регіонів, набутого в них за століття значного управлінського досвіду та особливостей розвитку владних інститутів.

Територія Чернівецької області має досить складне історичне минуле, пов'язане з перебуванням її теренів тривалий час у складі різних держав. Приміром, лише впродовж минулого століття, вона або в цілому, або окремими своїми сучасними частинами, кілька разів змінювала свою державну приналежність.

Саме з цим була пов'язана ініціатива Чернівецького регіонального центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ та організацій провести відповідне дослідження та видати книгу про історію розвитку органів влади на території Чернівецької області.

Колектив авторів зібрав в одній праці наявні відомості про особливості управління і специфіку діяльності органів влади на окресленій території в різні історичні періоди, коли терени північної частини Буковини, Хотинщини та Герцаївщини перебували у складі різних держав, що належали до різних соціально-економічних систем з відмінними традиціями здійснення владних по-

вноважень, починаючи з найдавніших часів і закінчуючи сьогоднішнім, і отримували як позитивний, так і негативний історичний досвід, який зберігається не лише в історичних документах, але, певною мірою – в колективній пам'яті мешканців області.

У монографії послідовно розкриваються історичні аспекти становлення та зміни адміністративно-територіального устрою, формування, розвитку та діяльності органів влади на теренах нинішньої Чернівецької області за часів аварських, болгарських та руських правителів, під час перебування у складі Молдавської землі, Османської, Австрійської (з 1867 р. – Австро-Угорської) та Російської імперій, Румунського королівства, Союзу Радянських Соціалістичних Республік.

Насамкінець, поглиблена увага у колективному монографічному дослідженні приділена аналізу розвитку органів влади, регіональних аспектів державної служби та служби в органах місцевого самоврядування у період незалежності України.

Незважаючи на те, що з історії краю уже існує чимало наукових праць, у яких висвітлені різні аспекти минулого Чернівецької області, не буде перебільшенням стверджувати, що комплексне дослідження системи управління, включаючи формування та розвиток органів влади та інститутів місцевого самоврядування на цій території, здійснено вперше.

Колективна монографія видана за загальною редакцією Олександра Добржанського, Анатолія Круглашова та Миколи Ярмистого.

